

Uppföljningsbeslut

---

efter kvalitetsgranskning av kommuners uppsökande verksamhet för komvux på grundläggande nivå i Norrtälje kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19–20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning av Norrtälje kommun avseende kvaliteten i den uppsökande verksamheten för kommunal vuxenutbildning (komvux) på grundläggande nivå. Granskningen genomfördes under höstterminen 2025.

Vid granskningen identifierade Skolinspektionen tre utvecklingsområden som angetts i beslut den 17 november 2025.

Skolinspektionen har begärt att Norrtälje kommun senast den 20 maj 2026 ska redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån identifierade utvecklingsområden. Kommunen har efter anstånd inkommit med en sådan redovisning den 29 maj 2026.

Beslut efter uppföljning

Skolinspektionen bedömer vidtagna åtgärder på följande sätt:

Utvecklingsområde 1

- Tydliggör uppdrag och roller gällande den uppsökande verksamheten samt stärk den interna samordningen.

Norrtälje kommun har vidtagit tillräckliga åtgärder för att höja kvaliteten inom det område som granskats.

Utvecklingsområde 2

- Arbeta mer systematiskt för att ta reda på vilka grupper av kommuninvånare som är i behov av utbildning på grundläggande nivå och sök därefter aktivt upp de tänkbara grupperna av elever i syfte att motivera dem till studier.

Norrtälje kommun har påbörjat ett arbete som ligger i linje med Skolinspektionens bedömning av vad som behövs för att höja kvaliteten inom det område som granskats.

Utvecklingsområde 3

- Ta reda på män och kvinnors behov och önskemål för att delta i studier och ge tänkbara elever tidig information om praktiska villkor i syfte att stödja och motivera till studier.

Norrtälje kommun har vidtagit tillräckliga åtgärder för att höja kvaliteten inom det område som granskats.

Skolinspektionen förutsätter att Norrtälje kommun tar ansvar för ett fortsatt utvecklingsarbete. Skolinspektionen avslutar härmed granskningen.

Motivering

Skolinspektionen bedömde att ett utvecklingsarbete behövde inledas inom följande område:

- Tydliggör uppdrag och roller gällande den uppsökande verksamheten samt stärk den interna samordningen.

Skolinspektionen bedömer att kommunen har vidtagit tillräckliga åtgärder för att höja kvaliteten i denna del.

Av Norrtälje kommuns redovisning av vidtagna åtgärder framgår att kommunen har tydliggjort uppdrag och roller samt stärkt den interna samordningen. I Skolinspektionens ursprungliga beslut framgick bland annat att det saknades en beskrivning av hur den interna samverkan skulle fungera mellan de tjänstepersoner som arbetar med den uppsökande verksamheten. Det framgår emellertid av kommunens redovisning att Norrtälje kommun nu som resultatet av en inventering av den uppsökande verksamheten gentemot grundläggande utbildning genomfört en organisationsförändring. I kommunens organisation finns team som arbetar med vägledning och uppsökande verksamhet där bland annat utbildningskonsulenter, personal inom kommunalt aktivitetsansvar och studie- och yrkesvägledare ingår. Kommunen har nu etablerat en ny mötesstruktur där tjänstepersonerna i teamen sammanträder en gång i månaden. Kommunen uppger att de därtill har inrättat ett samordningsuppdrag för det uppsökande arbetet.

Norrtälje kommun bedömer att den förändrade organisationen bidragit till att tillgängliga kompetenser blivit synliggjorda vilket i sin tur lett till att den uppsökande verksamheten numera fungerar mer effektivt. Kommunen bedömer att de vidtagna åtgärderna på längre sikt bland annat kommer att leda till att kommunen i högre utsträckning når kommuninvånare som är i behov av och har rätt till vuxenutbildning och att fler av dessa börjar studera.

Skolinspektionen bedömde även att ett utvecklingsarbete behövde inledas inom följande område:

- Arbeta mer systematiskt för att ta reda på vilka grupper av kommuninvånare som är i behov av utbildning på grundläggande nivå och sök därefter aktivt upp de tänkbara grupperna av elever i syfte att motivera dem till studier.

Skolinspektionen bedömer att kommunen har påbörjat ett arbete som ligger i linje med Skolinspektionens bedömning av vad som behövs för att höja kvaliteten i denna del.

Det framgår av kommunens redovisning att de påbörjat ett utvecklingsarbete för att mer systematiskt identifiera och därefter söka upp kommuninvånare som är i behov av vuxenutbildning på grundläggande nivå. Av Skolinspektionens ursprungliga beslut framgick att kommunen förvisso skaffade sig viss kännedom om tänkbara elever, men genomförde inga återkommande informationsinhämtningar. Det framgick även av beslutet att Norrtälje kommun saknade en övergripande planering för det kartläggande arbetet. Det framgår emellertid av kommunens åtgärdsredovisning att de numera har tydliggjort ett antal rutiner kopplade till att kunna kartlägga målgruppen samt påbörjat ett arbete för att systematiskt kunna samla in uppgifter om vilka dessa kommuninvånare är. Enligt kommunen har ansvariga vid de enheter som arbetar med den uppsökande verksamheten gemensamt tydliggjort vilka kommuninvånare som har rätt till grundläggande vuxenutbildning utifrån gällande lagstiftning. Kommunen uppger därutöver att de för att utveckla arbetet med att identifiera tänkbara elever sett över vilken information som får delas om individer mellan olika delar i organisationen samt gjort en analys av hanteringen av samtycke. Det framgår vidare av kommunens åtgärdsredovisning att Norrtälje kommun nu har påbörjat ett arbete för att uppdatera rutinerna för systematisk datainsamling. Det framgår också av Norrtälje kommuns redovisning att de tydliggjort den övergripande planeringen. Enligt kommunen har de utöver att de sett över ett antal rutiner även reviderat årshjulet för den uppsökande verksamheten.

I sin redovisning till Skolinspektionen uppger kommunen därutöver ett antal exempel på ytterligare insatser de numera genomför för att nå kommuninvånare som är i behov av och har rätt till vuxenutbildning på grundläggande nivå. Enligt kommunen har de bland annat utökat den drop in-verksamhet studie- och yrkesvägledarna har för tänkbara elever med fler platser och forum.

Norrtälje kommun bedömer i sin redovisning att de redan vidtagna åtgärderna tillsammans med de påbörjade kommer leda till att kommunen arbetar mer effektivt och systematiskt med sin uppsökande verksamhet. Kommunen förväntar sig att det i sin tur på längre sikt kommer leda till att de når och motiverar fler individer att påbörja studier vid vuxenutbildningen på grundläggande nivå.

Skolinspektionen bedömde även att ett utvecklingsarbete behövde inledas inom följande område:

- Ta reda på män och kvinnors behov och önskemål för att delta i studier och ge tänkbara elever tidig information om praktiska villkor i syfte att stödja och motivera till studier.

Skolinspektionen bedömer att kommunen har vidtagit tillräckliga åtgärder för att höja kvaliteten i denna del.

Av Norrtälje kommuns redovisning av vidtagna åtgärder framgår att kommunen har inlett ett arbete med att kartlägga utbildningsbehov bland kommuninvånarna kopplat till genus och interkulturalitet. Enligt kommunen har detta arbete resulterat i ett underlag för ett mer aktivt uppsökande arbete i relation till kön och könsbundna val. Kommunen uppger att de även genomfört en inventering av vilka praktiska villkor som särskilt påverkar deltagande i vuxenutbildning på grundläggandenivå. Det framgår därutöver av kommunens åtgärdsredovisning att studie- och yrkesvägledarna på vuxenutbildningen numera genomför tidiga vägledningssamtal inom ramen för den uppsökande verksamheten, vilket nu även anges i deras arbetsrutiner. Enligt kommunen har de också sett över den information de kommunicerar till målgruppen för att i högre grad nå fram till de tänkbara eleverna. Kommunen uppger att detta bland annat lett till att de tillgänglighetsanpassat informationen och översatt den till fler språk.

Norrtälje kommun bedömer i sin redovisning att de vidtagna åtgärderna lett till att vuxenutbildning på grundläggande nivå blivit mer synlig för kommuninvånarna. Norrtälje kommun bedömer även att utvecklingsarbetet på längre sikt kommer leda till att kommunen i högre utsträckning kommer nå rätt målgrupper med anpassad information, vilket kommunen i förlängningen förväntar sig ska leda till ett ökat antal individer som påbörjar studier på grundläggande nivå.

På Skolinspektionens vägnar

X Robert Östberg

Beslutsfattare
Signerat av: Robert Östberg

X Ulf Pantzare

Föredragande
Signerat av: Ulf Pantzare

Bilaga 1: Författningsstöd

Skolinspektionens uppdrag

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer.¹

Kommunernas skyldighet att bedriva uppsökande verksamhet för komvux på grundläggande nivå

Kommunerna ska tillhandahålla kommunal vuxenutbildning på bland annat grundläggande nivå.² Utbildning på grundläggande nivå syftar till att ge vuxna sådana kunskaper som de behöver för att delta i samhälls- och arbetslivet och att möjliggöra fortsatta studier.³

Det är hemkommunen⁴ som ansvarar för att vuxna från och med 1 juli det år personen fyller 20 år som saknar sådana kunskaper som normalt uppnås i grundskolan och som har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildning på grundläggande nivå inom komvux, också får delta i sådan utbildning.⁵ Behörig att tas emot till kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå är även den som är yngre än 20 år, om det med hänsyn till den sökandes personliga förhållanden finns särskilda skäl.⁶ Kommunerna kan anordna utbildningen i egen regi eller i samverkan med andra utbildningsanordnare, organisationer och myndigheter.⁷ Den som har rätt att delta i utbildningen i fråga har rätt att delta i den även om den tillhandahålls i en annan kommun än hemkommunen.⁸

---

¹ 26 kap. 20 § skollagen (2010:800).

² 20 kap. 3 § skollagen (2010:800).

³ 20 kap. 4 § första stycket skollagen.

⁴ Med hemkommun avses enligt definitionen i 29 kap. 6 § skollagen den kommun som en person är folkbokförd i. För den som är bosatt i landet utan att vara folkbokförd här avses med hemkommun den kommun som han eller hon stadigvarande vistas i eller, om han eller hon saknar stadigvarande vistelseort, den kommun som han eller hon för tillfället uppehåller sig i. Detsamma gäller den som har skyddad folkbokföring enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481).

⁵ 20 kap. 10 första stycket och 11 §§ skollagen.

⁶ 3 kap. 2 § förordning (2011:1108) om vuxenutbildning.

⁷ Prop. 1990/91:85, s. 120.

⁸ 20 kap. 11b § skollagen.

Varje hemkommun har enligt skollagen en skyldighet att aktivt verka för att rekrytera och nå de vuxna i kommunen som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå och för att motivera dem att delta i sådan utbildning.⁹ Att "aktivt verka" kan enligt förarbeten till bestämmelsen handla om att genom stimulansåtgärder av olika slag såsom aktiva insatser och rekrytering på olika sätt verka för att vuxna inom målgruppen informeras och motiveras till utbildningen. Detta förutsätter att kommunen tar reda på invånarnas behov och önskemål så att utbildningen kan anordnas på ett sätt som svarar mot dessa. För att kunna erbjuda en efterfrågestyrd utbildning har kommunerna utvecklat olika tillvägagångssätt i syfte att som en av flera grunder vid planering av kursutbud fånga upp de studerandes utbildningsönskemål. Det kan också handla om att studerande ges möjlighet att samtidigt studera både på grundläggande och på gymnasial nivå. Kommunen bör därtill se till att de studerande får information om praktiska villkor för att genomgå utbildning, till exempel i form av rätt till ledighet, studiestöd etcetera.¹⁰

Av förarbetena framgår att människor har olika förutsättningar för lärandet på grund av tidigare skolgång, arbets- och livserfarenheter. Dessa skilda förutsättningar påverkar människors önskemål och deras självupplevda behov av lärande. Samhället har ett speciellt ansvar för att stödja de personer som inte tar egna initiativ för att möta de ökande kraven på kunskaper. Allas behov av lärande skall kunna tillgodoses oberoende av till exempel utbildningsbakgrund, kön eller etnisk tillhörighet. Individuella olikheter ställer krav på en ökad flexibilitet när det gäller att möta människor i den uppsökande verksamheten, i vägledningssituationer och i utbildningens anordnande. Men det ställer också krav på en ökad lokal samverkan mellan aktörer i form av utbildningsanordnare, arbetsförmedling, fackliga organisationer och socialtjänst. I kommunens strategi för att möta vuxnas behov av utbildning och lärande bör ingå en övergripande plan för verksamheten utifrån lokala förutsättningar.¹¹

Inom målgruppen som har rätt till utbildning inom komvux på grundläggande nivå kan det också finnas individer som har lägre motivation till att utbilda sig. Information om och marknadsföring av olika utbildningsvägar måste då kompletteras med andra åtgärder. En sådan åtgärd är uppsökande verksamhet för att i det personliga mötet informera om olika möjligheter till utbildning och skapa motivation till studier och det krävs tid och är omfattande att bedriva ett sådant motivationsskapande

---

⁹ 20 kap. 10 § andra stycket skollagen, prop. 2009/10:165, s. 841–843.

¹⁰ Prop. 2000/01:72, s. 11,42, prop. 1990/91:85, s. 120, 152.

¹¹ Prop. 2000/01:72, s. 41.

arbete. Det är av vikt att kommunen tar tillvara alla samverkansmöjligheter till uppsökande och motivationsskapande verksamhet. Det kan till exempel handla om förebilder från arbetsplatsen, föreningslivet och fackliga organisationer eller deltagande i orienteringskurser arrangerade av bland annat studieförbund.¹²

En annan viktig del i hemkommunens motiverande arbete är att tillgodose en utbildning som är tillgänglig utifrån den enskilde individens önskemål och behov. Det är inte alltid möjligt eller önskvärt för en person att följa en utbildning som löper i en viss takt, som är förlagd till en viss ort eller studielokal och som pågår ett visst antal timmar i veckan.¹³ Av läroplanen för vuxenutbildningen framgår att vuxenutbildningen ska stödja de elever som under sin studietid har behov av att kombinera utbildning och arbete. Flexibilitet ska alltid eftersträvas när det gäller utbildningen och det kan handla om plats för utbildningens genomförande, tid, studietakt, studieform och sätt att lära.¹⁴

Individens möjligheter till studier beror inte enbart på en välutbyggd tillgänglighet till utbildning. Individen har även behov av ekonomiskt stöd under sin studietid. Detta stöd har stor betydelse för rekrytering av studerande. För vissa grupper är ett förmånligt studiestöd en nödvändighet för att ta beslut om att investera i sitt eget lärande. Många människor drar sig för att ta lån för sina studier. För att dessa skall ta steget in i utbildning krävs ett snabbt beslut om hur deras privatekonomiska situation kan lösas. Detta gäller framför allt de som startar med en kort utbildningsbakgrund. Det blir därför nödvändigt att beslutet om stöd fattas så nära individen som möjligt.¹⁵

För att nå vuxengrupper med information om utbildning och bistå dem i utbildningsvalen är studie- och yrkesvägledning en viktig åtgärd. Inom ramen för den allmänna skyldigheten hemkommunen har att informera om vuxenutbildningen inryms att se till att studie- och yrkesvägledningen inom komvux fungerar väl. Det handlar bland annat om att en fungerande studie- och yrkesvägledning för målgruppen kan medverka till att felval och studieavbrott undviks och att resurserna används effektivare.¹⁶ Vägledning är viktigt inför studiestarten, under studietiden och i samband med studiernas slutförande med utgångspunkt i individens behov och

---

¹² Prop. 2000/01:72, s. 42.

¹³ Prop. 2000/01:72, s. 45.

¹⁴ Läroplan för vuxenutbildningen (Lvux12), 1 Vuxenutbildningens uppdrag och värdegrund, En likvärdig utbildning.

¹⁵ Prop. 2000/01:72, s. 47.

¹⁶ Prop. 1990/91:85, s. 152.

studiemål.¹⁷ Den faktiska kunskap en individ besitter måste lyftas fram och tas till vara i varje vägledningssituation. Ett instrument för detta är validering av en individs praktiska och teoretiska kunskaper och kompetenser i syfte att hitta rätt utbildning.¹⁸

Av Skolverkets allmänna råd om studie- och yrkesvägledning framgår att studie- och yrkesvägledningen inom komvux måste ha en beredskap och en planering för att fånga upp de till de personer som ännu inte är elever i utbildningen. Det handlar om att erbjuda vägledning för personer som planerar att börja studera, men också om kommunens ansvar att aktivt söka upp och motivera dem som saknar utbildning.¹⁹

Vidare framgår av de allmänna råden att ungdomar och vuxna som saknar en slutförd utbildning och befinner sig utanför gymnasieskolan och vuxenutbildningen ofta står inför en svår situation på arbetsmarknaden och riskerar att hamna i utanförskap. Därför är det av stor vikt att dessa ungdomar och vuxna söks upp och erbjuds ett utbildningsalternativ enligt sina önskemål och förutsättningar. Studie- och yrkesvägledningen har en dubbel funktion inom vuxenutbildningen, dels att vägleda personer som redan befinner sig i studier, dels att vägleda presumtiva deltagare. Elever och presumtiva elever till de tre skolformerna inom vuxenutbildningen har varierande grad av studievana, skilda livssituationer och olika förutsättningar för studier. Därför behöver informationen om den vuxnes möjligheter utformas och tillgängliggöras, så att varje individ kan hitta och ta till sig informationen. Till exempel har en stor del av vuxenutbildningens målgrupp svenska som sitt andraspråk med varierande kunskaper i svenska och mycket varierande erfarenheter av utbildning. Kommunen behöver ha kunskaper om vuxenutbildningens målgrupper och vilka informationskanaler de använder för att inhämta information. Informationen behöver ge en tydlig bild av den studie- och yrkesvägledning som erbjuds så att individen vet vad han eller hon kan förvänta sig av den. Nyanlända elever behöver, oavsett skolform, få information om utbildningssystemet, sina möjligheter till studier och arbetsmarknadens

---

¹⁷ Prop. 2000/01:72, s. 42–43

¹⁸ Enligt 2 kap. 8 § förordning (2011:1108) om vuxenutbildning får validering få ske inom ramen för alla kurser och nivåer i ämnen och ska utgå från elevens förutsättningar och behov. En elev som har genomgått validering för en del av en kurs eller nivå i ett ämne behöver inte delta i undervisningen när det gäller den delen av kursen eller nivån, prop. 2000/01:72 s. 43.

¹⁹ Skolverkets Allmänna råd med kommentarer, Arbete med studie- och yrkesvägledning (2013), SKOLFS 2013:180, s. 16.

kompetenskrav. För att säkerställa att alla kan ta till sig informationen kan den behöva anpassas.²⁰

Av läroplanen för vuxenutbildningen framgår att vägledningsinsatser för elever och presumtiva elever fyller en viktig funktion. Av den anledningen ska enligt skollagen elever i vuxenutbildningen ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning kan tillgodoses.²¹

Av läroplanen framgår vidare att vuxenutbildningens målgrupp är heterogen och eleverna är individer med mycket olika förutsättningar. Även elevernas mål med utbildningen kan variera kraftigt. Utbildningen måste därför anpassas utifrån individens behov och förutsättningar och den kan variera både till längd och till innehåll. Vuxenutbildningen ska alltid möta varje elev utifrån elevens behov och förutsättningar.²²

Kommunalförbund kan ta över ansvaret för vuxenutbildning från kommunerna

Av bestämmelser i kommunallagen framgår att kommuner och regioner får bilda kommunalförbund och lämna över skötseln av kommunala angelägenheter till sådana förbund.²³ Ett kommunalförbund bildas på så sätt att medlemmarna genom beslut i fullmäktige antar en förbundsordning. Ett kommunalförbund är en offentlighetsjuridisk person som är fristående i förhållande till sina medlemskommuner och som kan förvärva rättigheter och skyldigheter.²⁴

När ett kommunalförbund har hand om en angelägenhet som det finns bestämmelser om i en särskild författning, ska den författningens bestämmelser om kommuner eller regioner tillämpas för förbundet.²⁵ Om en specialreglerad kommunal angelägenhet blir överförd till ett kommunalförbund medför det att specialregleringen då gäller för kommunalförbundet i stället för kommunen.²⁶

Hemkommunens ansvar enligt 20 kap. 10 § skollagen att bedriva uppsökande verksamhet vad gäller personer som behöver grundläggande

---

²⁰ Skolverkets allmänna råd med kommentarer, Arbete med studie- och yrkesvägledning, s. 32.

²¹ Lvux12, 1. Vuxenutbildningens uppdrag och värdegrund, Rättigheter och skyldigheter.

²² Lvux 12, 1. Vuxenutbildningens uppdrag och värdegrund, Vuxenutbildningens uppdrag.

²³ 3 kap. 8 § kommunallagen (2017:725).

²⁴ Prop. 2016/17:171, s. 399.

²⁵ 9 kap. 2 § andra stycket kommunallagen.

²⁶ Prop. 2016/17:171, s. 400.

vuxenutbildning är en sådan specialreglerad kommunal angelägenhet som kan överföras till ett kommunalförbund.